

S o f o k l e s

O I D I P U S

Přeložil a upravil Jan Skácel

Translation © Jan Skácel 1988

c/o DILIA Praha

T E I R E S I A S

Promiňte že tak přerývaně čtu
úryvky ze slepecké knihy života

Mám poraněný prst a písmena mne bolí

J a n S k á c e l

OSOBY

OIDIPUS

JOKASTA

KREON

TEIRESIAS

KORINTĀN

PASTÝŘ

SLOUŽÍCÍ

NÁČELNÍK CHÓRU

CHÓR

Odehrává se v Thébách v mýtické době.

Náčelník chóru Nezvyklý vám bude asi ten příběh,
nezvyklá látka té básně,
co dávným divákům byla tak důvěrně známá,
nezvyklý bude vám i její tvar.

Oidipus, v Korintu následník trůnu,
vydal se do Delf, kde věštírna byla,
zeptat se, jaký osud ho čeká.
Co věštba zjevila, bylo tak strašné,
že se už nikdy nevrátil domů
a prchl, aby se vyhnul té hrůze.
Dostal se až k Thébským hradbám.
Théby v těch dobách však trápila Sfinga,
obluda se lvím tělem, ocasem hadím,
orlími křídly a s hlavou ukrutné ženy.
Seděla u městské brány a každému, kdo šel kolem,
dávala hádanku hádat. Ta zněla takto:
Kdo chodí po čtyřech ráno,
za dne pak po dvou,
navečer po třech nohách?
Toho, kdo hádanku neuhod, (neuhodl ji nikdo),
ze skály svrhla Sfinga.
Oidipus hádanku rozluštil. Řekl:
Člověk. Jedině člověk v dětství
po čtyřech po zemi leze,
v dospělém věku chodívá po dvou,
v stáří se opírá o hůl.

Po těchto slovech sama se vrhla Sfinga
v hlubokou propast a Théby zas dýchaly volně.
Zbaveni krutého jařma Thébané zvolili Oidipa králem,
za což mu dali královskou vdovu.
Městu pak nastala přešťastná doba,
bez válek plynul čas a mladému králi
povila Jokasta rozkošné děti.
Štěstí však nebývá věčné:
Ve městě vypukl mor.

Oidipus Město je plné modliteb a nářku,
dým stoupá z obětí a rozléhá se pláč.
V takových časech král neposílá posly,
aby se dozvěděl. Vyšel jsem k vám sám,
já, nazývaný všemi slavný Oidipus.
Ty, muži, předstup, tobě věk dal právo,
za všechny pověz, co vás přivádí:
Žal, úzkost, strach, nebo víra ve mne?

Náčelník Jsme utýráni morem, neschopni

chóru pozvednout hlavy nad své neštěstí. Smrt
i pole otrávila, setba nevzchází,
na pastvě hyne skot a lůna našich žen
jsou jako hroby nezrozených dětí.
Už ani oheň nechce naše mrtvé,
mor ničí město hůř než krutý nepřítel
a bez milosti vylidňuje Théby.
Marný je nářek, pláč jen násobí
ozvěnu smrti v temné říši zmaru.
A nepřišli jsme proto za tebou,
že tě snad máme za rovného bohům,
myslíme si však, že jsi jediný,
kdo by dnes mohl město zachránit.
Svrhl jsi kdysi Sfingu ze skály
a zbavil Théby její kruté vlády.
Udělal jsi to sám a snad jen bohové
ti dali skrytou radu, ale nikdo z nás.
A tak i v této těžké době, Oidipe,
se obracíme k tobě, sami bezmocní:
Pomoz nám, králi, vyhnat z města smrt!
Jsi první mezi námi, pomoz bezmocným
tak jako tenkrát, když jsi zabil Sfingu,
zachránil vlast a stal se v Thébách králem.
Probuď náš stát k novému životu,
ať nemusíme jednou vzpomínat, že muž,
který nás osvobodil, záhy dopustil,
abychom klesli znovu do zkázy.
Oč krásnější je vládnout živým Thébám,
než městu, které zpustošila smrt.
Jakou má cenu pevnost, ve které
se živá duše nehne? A kam bude plout
lod', kterou opustila posádka?

Oidipus Ubozí lidé - o tom, s čím jste přišli,
přemýšlím dávno, ano, dobře vím,
jak strašně strádáte a přece nikdo v Thébách
nestrádá tolik, jako trpím já. Vy nesete
svou bolest každý sám a za sebe,
já za vás všechny. Moje duše pláče,
nespím a mnoho nocí jsem už prochodil
a probděl v úvahách a těžkých starostech.
Po dlouhém hledání jsem našel lék,
jediný asi: svého příbuzného,
ženina bratra Kreonta jsem poslal do Delf,
aby se ve svatyni bohů dotázal
na spásné slovo, jaký čin je nutný,
aby se do Théb znovu vrátil život.
Čekám ho každý den a mám o něho starost.

Náčelník Kreon je tady.
chóru

- Oidipus** Ó bohové, má šťastnou, rozzářenou tvář
a snad nám nese také šťastnou zprávu.
Pověz mi rychle, švagře, s jakou přicházíš,
co máme dělat, co nám radí Delfy?
- Kreon** Podám ti zprávu. Nepůjdeme dovnitř?
- Oidipus** Mluv přede všemi, jejich neštěstí
mě trápí víc než bolest vlastní duše.
- Kreon** Ať tedy Théby slyší, co mi řekli v Delfách.
Bůh Apollón nám přísně nakazuje,
abychom očistili město od hříchu,
který je poskvnil a rozrostl se ve zlo.
- Oidipus** Jakou chce očistu? Co máme vykonat?
- Kreon** Trest vyhnanství anebo krev smýt krví,
tu krev, co přivodila zkázu na Théby.
- Oidipus** A kdo je člověk, jehož smrt chce bůh?
- Kreon** Než ty ses, pane, ujal moci nad námi,
vládl nám král a jmenoval se Laios.
- Oidipus** Slyšel jsem o něm, sám jsem ho však neznal.
- Kreon** Byl zavražděn a Apollón nám uložil
potrestat jeho vrahy.
- Oidipus** Kde je najdeme?
Čas dávno smazal stopy dávné viny.
- Kreon** Řekl, že v této zemi. To, co člověk doopravdy hledá,
to také nalezne, když není schválně slepý.
- Oidipus** Kde Laia zavraždili? Tady v paláci,
bylo to v Thébách nebo mimo hradby?
- Kreon** Odejel do Delf obětovat bohům
a od těch dob ho nikdo nespáčil.
- Oidipus** Není tu někdo z jeho doprovodu,
kdo by nám něco řekl o té vraždě?
- Kreon** Jsou všichni mrtví, jenom jeden žije,
spasil se útekem a mnoho o tom neví.
To málo mele pořád dokola.
- Oidipus** Někdy i nepatrná drobnost pomůže
objasnit celek. Stačila by nitka.

- Kreon** Tvrdí, že přepadla je tlupa lupičů,
podlehli na silnici přesile.
- Oidipus** Kde vzali vrazi tolik smělosti?
Nebylo za tou vraždou něčí zlato?
- Kreon** I to je možné. Přišly však zlé časy
a tak už se tím nikdo nezabýval.
- Oidipus** A co vám stálo v cestě, co vám bránilo
objasnit vraždu nešťastného krále?
- Kreon** Sfinga nás zaplétala do svých hádanek
a Théby byly tenkrát na pokraji zkázy.
Je obtížné se vracet k minulosti,
když na nás přítomnost tak těžce dolehla.
- Oidipus** Však já už přijdu na kloub té vaší záhadě,
tím spíš, že také Apollón
se ujal dobré věci. Ty mně pomůžeš,
společně s tebou pomstím mrtvého
a zločin potrestám, jak vyžadují bozi
i zájem státu. Nakonec i můj.
Když právu pomáhám, pomáhám sám sobě,
vždyť člověk, který odvážil se zabít Laia,
mohl by jednou vztáhnout ruku na mne.
Zkusím i nemožné a buď s pomocí bohů
vrátí se do Théb štěstí, nebo zhyneme.
- Chór** V posvátných Delfách promluvil sladce bůh,
co ale Thébanům přinesou jeho slova?
Kde mešká naděje, děťátko zlatovlasé,
co zbývá vykonat pro dnešní těžký den?
Veliký zármutek a řada těžkých útrap
doléhá na město, i rozum otupěl,
a kdo nás zachrání, odkud nám přijde pomoc?
- Nadarmo svíjejí se matky v bolestech,
jejich plod mrtvý je a nikdy nedozrál,
země se uzamkla, pole přestala rodit
a duše zemřelých jak hejna tažných ptáků
směřují na západ a spěchají jak blesky
napít se z černých vod podsvětní řeky Léthé.
- Ó bohové, to město umírá a kdo je polituje,
kdo pohřbí mrtvé a kdo odstraní
hnilobu z ulic, ta nákaza se šíří

a marně nevěsty a marně bělovlase ženy
rukama lomí a každá po svém ptá se,
kdy konec nastane, kdy pomine ten děs.

Vzývám tě, Athéno, překrásná Diova dcero,
i tebe, ó Foibe, vrhači ohnivých střel,
z tětivy spletené z čistého zlata
vyšli svůj posvátný šíp,
zabij tu strašnou noc, ó dárče denního světla.
A k tobě volám, Artemis, bohyně spásná,
neopust' Théby, zachraň nás i dnes.

Oidipus Modlíte se a to je chvályhodné,
jestli však opravdu chci zbavit město moru,
pak nesmím spoléhat se jenom na bohy
a musím jednat sám a rozhodně.
Přišel jsem do Théb teprv po té vraždě,
vím o ní málo, potřebuji znát,
kdo zabil Laia, Labdakova syna.
Je někdo v Thébách, kdo by mně to řekl?
A proto vězte: každý, kdo zná vraha,
musí ho udat. Když tak učiní,
dostane odměnu. Bude-li ale mlčet
ze strachu o sebe, či krýti přítele,
vyhlásím nad ním neúprosnou klatbu.
S takovým člověkem, a jedno, kdo to bude,
nesmí se nikdo v Thébách, kterým vládnu já,
společně modlit, ani obětovat bohům,
v posvátné vodě očistit si ruce.
Vyženeme ho bez milosti z města,
jak mor ho budem hnát, když sám mor zavínil.
Tak pomstím vraždu nešťastného Laia.
Proklínám vraha, proklínám s ním všechny,
kteří mu pomáhali vraždit na cestě.
Žil jako bídák, jako bídák skončí.
A kdybych já mu dopřál místo u ohně,
ať také na mne padne stanovený trest.
A zavazuji vás, abyste uposlechli
ve jménu vlastním, bohů, kvůli této zemi,
stíhané klatbou, opuštěné božstvy.
I kdyby Apollón tu klatbu nenařídil,
bylo by nečisté ponechat bez trestu
tak velký zločin, byl to přece král.
Dnes vládnu místo Laia Thébám já
a sdílím lože s ženou, která byla jeho.
Kdyby měl Laios děti, tak by byly dnes
bratry a sestrami mých vlastních dcer a synů.

A proto pomstím ho, jak syn by pomstil otce
a neustanu dříve, dokud nevypátrám,
kdo byl tak zvrhlý, že se odvážil
zavraždit Labdakova syna z rodu Kadmova.
Vyzývám bohy, aby byli tvrdí k těm,
kdo by mou klatbu chtěli obejít:
ať pole nevrátí jim vysévané zrno,
ať nerodí se jejich ženám děti
a všechny vyhladí je černý krutý mor.
Vás ale, kteří souhlasíte se mnou,
necht' bozi chrání.

Náčelník chóru Pane, tvoje klatba
je strašlivá. My jsme však nevraždili
a vraha neznáme. To věštba z Delf
měla ti ukázat, kde hledat jeho stopu.

Oidipus To ano, avšak který smrtelník
přinutí bohy, aby řekli všechno.

Náčelník chóru Prorok a věštec, slepý Teiresias,
dál vidí nežli my, on jediný by mohl
vysvětlit věštbu. Měl by ses ho zeptat.

Oidipus To mi už Kreon radil a na jeho radu
jsem také pro Teiresia už poslal.

Náčelník chóru To, co se v městě šeptá, jsou jen dohady.

Oidipus I kdyby byly, přece je chci znát.

Náčelník chóru Prý zabili ho v poli pocestní.

Oidipus Také jsem slyšel. Chybí nám však svědek.

Náčelník chóru Jestli se bohů bojí, přihlásí se sám
pod tíhou vynesené klatby, Oidipe.

Oidipus Muž schopný činu nelekne se slov.

Náčelník chóru Je tu však člověk, který dokáže,
i když mu bozi vzali zrak, a možná právě proto,
uvidět pravdu. Zrovna přichází.

Oidipus Ty, Theiresie, dovedeš dát smysl
nebeským znamením, ukazům na zemi
a umíš vyslovit i co je nevýslovné.

A třeba slepý, jistě dobře víš,
že Théby hynou. Ty nás můžeš spasit
a moji poslové ti asi pověděli,
že jsme se dotázali v Delfách Apollóna
a on nám vzkázal, že mor ustane,
jakmile vypátráme vrahy krále Laia
a ztrestáme je smrtí nebo vyhnáním.
Vyptej se letu ptáků, jestliže však znáš
lepší a účinnější způsob věštbu objasnit,
použij ho a zachraň toto město,
sebe i nás, zbav Théby prokletí.
Jsme ve tvých rukách; muž má tenkrát cenu,
když bližním pomáhá - a pomáhat je krásné.

Teiresias Jak je to strašné - znát, když v tom, co víme,
je skryt jen zmar a zkáza. Vše jsem zapomněl,
jinak bych neměl odvahu sem přijít.

Oidipus Co je ti, proč máš zarmoucenou tvář?

Teiresias Propusť mne domů. Splníš-li mou prosbu,
snáz oba poneseš tíhu osudu.

Oidipus Ne, to by bylo proti zájmu státu;
nesmíš se zdráhat vyložit nám věštbu.

Teiresias Tvé naléhání nepřinese ti nic dobrého.
Mám strach, že také mně. Nebraň mi jít.

Oidipus Při bozích, počkej! Pověz vše, co víš,
vždyť prosíme tě téměř na kolenou.

Teiresias Nic nechápete, netušíte ani
a buďte rádi. Já nic neřeknu.

Oidipus Tak přece víš a odmítáš to říci?
Chceš pravdu zamlčet a vydat město zkáze?

Teiresias Nechci nás oba přivést do neštěstí.
Už na mne nenaléhej, víc ti neřeknu.

Oidipus Nad tebou by se rozhněval i kámen.
Mám ti dát vyrvat jazyk, abys promluvil?
Odkud se v tobě vzalo tolik zloby?

Teiresias Mně zlobu vyčítáš a vlastní hněv,
ten, který v tobě roste a je celý tvůj,
ten nechceš vidět.
Mne však urážíš.

- Oidipus** A kdo by zůstal při tvé řeči klidný?
Odmítáš lidem pomoc v neštěstí.
- Teiresias** Vše přijde samo, i když budu mlčet.
- Oidipus** Ať přijde cokoliv, chci, abys řekl, co!
- Teiresias** Nepovím ani slovo, zuř si sebevíc,
zahrň mě urážkami, nic ti neřeknu.
- Oidipus** Můj hněv je spravedlivý, nezaslepil mne
a nebrání mi vidět věci jasně.
To ty jsi nejspíš nastrojil tu vraždu,
sám nevraždilš jen proto, že jsi slepý.
- Teiresias** Opravdu? Pak tě ale musím, Oidipe,
požádat, abys držel se své klatby.
Víc na mne nemluv. Ani k těmto zde.
Svým vlastním činem poskvřnil jsi město.
To z tvój viny přišel do Théb mor.
- Oidipus** A to mi říkáš z očí do očí?
Spoléháš na to, že tě nepotrestám?
- Teiresias** Pravda mě ochrání.
- Oidipus** A kdopak ti ji zjevil?
Nakonec řekneš, že to byli ptáci!
- Teiresias** Ty, Oidipe, to ty mě do ní nutíš.
- Oidipus** Opakuj znovu, co jsi tady řekl,
mluv ale jasně, já ti nerozumím.
- Teiresias** Opravdu chceš? Tys ještě nepochopil?
- Oidipus** Co bych měl chápat? Mluvíš v hádankách.
- Teiresias** Budeš-li pátrat dál, pak vypátráš sám sebe!
- Oidipus** Tropíš si ze mě smích?
- Teiresias** Mám pokračovat?
- Oidipus** Mluv si co chceš. Stejně jenom žvaníš.
- Teiresias** Klesls až na dno hanby, Oidipe,
a vůbec netušíš, jak ohavně
se stýkáš s tou, jež je ti nejdražší.
- Oidipus** Nemůžeš takto mluvit s králem bez trestu.

- Teiresias** Pokud má pravda jakou moc, pak ano.
- Oidipus** Ta tvoje ne, ty v sobě pravdu nemáš, ztratil jsi nejen zrak, ale také rozum.
- Teiresias** Je mi tě líto, vysmíváš se tomu, zač lidé budou se i tobě jednou smát.
- Oidipus** Noc je tvá matka, jak bys mohl škodit nám, kterým patří jasný bílý den.
- Teiresias** Nebylo určeno, že padneš mojí rukou, bůh Apollón sám dovrší tvůj osud.
- Oidipus** To jste si na mne vymysleli s Kreontem?
- Teiresias** Proč by ti Kreon škodil, ty se ničíš sám.
- Oidipus** K čemu jsou sláva, bohatství a rozum, když probouzejí v lidech jenom závist! Nechtěl jsem vládnout, vybral si mne lid a teď můj švagr Kreon, včera ještě přítel, tak na mne žárlí, že se snaží lstí vyštvat mne z Théb a sám uchvátit moc. A dokonce se spojil s tímhle podvodníkem, prohnáným lhářem, věstcem oslepeným, který však bystře slyší, když zacinká zlato. Věštil jsi někdy, abys při tom nelhal? A proč jsi nezpíval, když zpívala vám Sfinga, a nevyslovil jedno spásné slovo? Prý: nikdo bez pomoci bohů nemůže rozluštit hádanku a Sfingu zahubit! Tenkrát se ukázalo, jaký ty jsi věstec, jak umíš hádat z letu vlaštovek. Musel jsem přijít já a zdolat ji svým vtípem, já, ubohý a nevědomý Oidipus. A zrovna ty si myslíš, že mne zbavíš vlády, nastolíš Kreonta, získáš jeho přízeň? Ten nápad budeš jednou s pláčem proklínat a kdybych nebral ohled na tvou slepotu, hned bych ti ukázal, jak trestám spiknutí.
- Náčelník chóru** Co jste teď řekli, králi, ty a Teiresias, to bylo proneseno ve zlosti a hněv je špatný rádce, sotva objasní Thébanům skutečný a skrytý smysl věštby.
- Teiresias** Třeba nám vládneš, přece jen mám právo ti odpovědět, slovo splatit slovem. Můj pán je Apollón, ne ty, a já nejsem tvůj otrok, ani nemusím

Kreonta prosit o ochranu. Za to,
že vysmíváš se mojí slepotě, ti povím
do očí pravdu. Nejsi sice slepý,
nevidíš ale v jaké hanbě žiješ,
ba ani s kým. Nevíš, či jsi syn
a nepochopils, že přinášíš zkázu
svým nejmilejším a že krutá sudba
dvojitě klatby vyžene tě z Théb.
Až jednou prohlédneš, pak uzříš jenom tmou,
tvůj nářek budou vracet v ozvěně
zálivy vod i strmý Kithairón
a poznáš strašnou bezbřehost všech břehů,
ke kterým osud vedl tvoji loď.
Zdaleka netušíš, do jakých hlubin bídy
svrhl jsi sebe a své potomky.
Na tomto světě není smrtelníka
s tak bídným koncem, jaký čeká tebe.

Oidipus Odejdi, slepče, táhni odtud, zmiz,
kdybich byl věděl, že jsi zešílel,
nikdy bych pro tebe byl neposlal.

Teiresias Tak ty si myslíš, že jsem zešílel?
Tvůj otec pokládal mě kdysi za moudrého.

Oidipus Můj otec? Znáš ho? Řekni, kdo mě zplodil!

Teiresias Dnešní den zplodí tě a zhubí zároveň.

Oidipus Neumíš mluvit jasně, proč ty hádanky?

Teiresias Uměl jsi kdysi velmi bystře hádat.

Oidipus Rád bys mě zranil tam, kde opravdu jsem silný?

Teiresias Právě ta síla byla počátkem tvé zkázy.

Oidipus I kdyby, ale zachránil jsem vlast.

Teiresias Raději půjdu. Podejte mi ruku.

Oidipus Je načase, jsi blázen, všechno zmateš,
táhni kam chceš a až odtud zmizíš,
spadne z nás tíha, všem se uleví.

Teiresias Odejdu, ale napřed řeknu všechno,
co jsi chtěl slyšet, ty mě nezastrašíš.
Poslouchej dobře, muž, kterého hledáš,
vrah, který zabil Laia, není daleko.
Zatím ho mají všichni za cizince,
ve skutečnosti narodil se v Thébách.

Až se to dozví, nebude mít radost,
naopak, zničí ho to. Oslepne,
opustí město o žebrácké holi,
až ukáže se, že byl nejen otcem,
ale i bratrem nešťastných svých dětí
a matce manželem i synem zároveň.
Přemýšlej o tom, čas ti ukáže,
který z nás dvou byl doopravdy slepý.

Chór Kdo to je, o kom to mluvila věštba,
komu byl vypálen v Delfách
na čelo potupný cejch,
čí ruce ztřísněné krví
spáchaly tak hrozný zločin?
Kdo nese tíhu té viny,
ať nyní pádí a prchá
prudce jak zděšený kůň,
který se o závod rozběhl s vichry.
Syn Diův viníka před sebou žene
a trest ho z modrého nebe
stihne jak za bouře blesk.

Najděte muže, jenž neváhal vraždit,
pátrejte po něm a hledejte všude,
po skalách bloudí a skrývá se v lesích,
vysoko v horách, kde třpytí se led,
boří se do sněhu, třese se hrůzou,
vysílen, schvácen jak zaběhlý býk
klopýtá pod tíhou nesmírné viny,
opuštěn všemi, tak ztracen, tak sám.

Jsem plný pochyb a děsí mě, děsí,
že pravda projde pod mými okny,
mine můj příbytek, aniž ji poznám,
bojím se ohlédnout za ní, bojím se hledět jí vstříc,
čekám jen, čekám a nevidím konce.

Známe tak málo a vratký je rozum
a jenom bohové znají
veškeré konání lidské.
Nemohu stále však věřit,
že by snad odkryli věštci,
co času hlubina skryla.
Nikdy jsem neslyšel o tom,
že by měl Oidipus spor
s Labdakovci a nesmím
dotknout se královny cti.

Dokud se nesplní podivná věštba,
nemohu uvěřit, nemohu hanět,
na vlastní oči jsem viděl
jak tenkrát směle před Sfingou stanul,
tenkrát, když od zkázy zachránil vlast.

Kreon Doneslo se mi, že král Oidipus
mě podezírá, viní z hrozných věcí.
Stojím zde před vámi a vězte, občané,
že v této chvíli jde mi o všechno
a kdybych ztratil vaši důvěru,
kdybyste uvěřili, že jsem zradil stát
a králi Oidipovi někdy ublížil,
ať slovy nebo činem, nechci déle žít.

**Náčelník
chóru** Snad bylo něco takového řečeno,
spíš ale v hněvu, nežli s rozvahou.

Kreon Oidipus tvrdí, že jsem navedl
slepého Teiresia k jeho výrokům.

**Náčelník
chóru** Šeptá se o tom, bližšího nic nevím.

Kreon Řekl to nahlas, dobře věděl proč.

**Náčelník
chóru** Já, pane, mocným do hry nevidím,
zeptej se krále, ten ti odpoví.

Oidipus Tys neuprchl z Théb, jsi pořád ještě tady,
ačkoliv ukládáš mi drze o život
a toužíš po tom, zmocnit se mé vlády?
To mě máš za zbabělce nebo hlupáka,
že pokoušíš se o takovou věc?
Myslíš, že neprohlédnu tvoji lest,
a až ji odhalím, že nebudu se bránit?
Copak ty nevíš, jak je pošetilé
bojovat o moc bez pomoci přátel,
bez peněz, zlata, koupeného davu?

Kreon Měl bys dřív poznat a až potom mluvit.

Oidipus Máš hbitý jazyk a já bych byl hlupák,
kdybych ti věřil. Jsi můj nepřítel.

Kreon Neber mi slovo, chci se obhájit.

Oidipus Mně nenamluviš, že máš čisté ruce.

Kreon Jestli chceš zvůli vynutit si úctu,
neděláš dobře, to je nerozumné.

Oidipus A zradit svého krále je snad rozumné?

Kreon Máš plnou pravdu, napřed bys však měl
dokázat, králi, v čem jsem tě kdy zradil.

Oidipus Poradil jsi mi nebo neporadil,
abych se obrátil na toho slepého?

Kreon Ano a dosud na své radě trvám.

Oidipus Jak je to dávno, co byl zabit Laios
a jeho vrazi prchli beze stop?

Kreon Od těch dob uplynula dlouhá řada let.

Oidipus A to už tenkrát Teiresias věstil?

Kreon Byl pro svou moudrost uznáván jak dnes.

Oidipus A o mně tenkrát nikdy nemluvil?

Kreon Myslím, že ne. V mé přítomnosti sotva.

Oidipus A po vrazích jste vůbec nepátrali?

Kreon Zkoušeli jsme to, ale bezvýsledně.

Oidipus Proč tenkrát mudrc mlčel a nic neřekl?

Kreon Protože nevím, budu rovněž mlčet.

Oidipus Víš víc než říkáš, přiznej se!

Kreon Řekl jsem všechno, proč bych něco tajil?

Oidipus Kdyby se s tebou slepec nedomluvil,
nenařkl by mne z vraždy Laiovy.

Kreon Co řekl, to víš nejlépe ty sám.
Ale i já mám pro tebe pár otázek.

Oidipus Jenom si posluž. Neskočím ti na lep.

Kreon Máš za ženu mou sestru nebo ne?

Oidipus Pročpak se ptáš, to vědí celé Théby.

Kreon A dělíte se o moc stejným dílem?

Oidipus Vždy jsem jí splnil všechno, co si přála.

Kreon A nejsem po vás třetím ve státě?

Oidipus V tom, Kreonte, je celá tvoje podlost.

Kreon Přemýšlej trochu o mé situaci.
Proč zbytečně bych usiloval o moc,
zaměnil klidný spánek za obavy,
když dobře vím, že tím nic nezískám.
Netoužím po královské moci,
nepřímá účast na vládě mi stačí,
kdo u vlády je, často musí dělat věci,
jež se mu z duše přičí. Byl bych blázen,
kdybych chtěl měnit. Nejsem zaslepený,
znám cenu moci, umím počítat,
mají mne rádi, lid mě miluje,
všichni mi lichotí a prosí o přímluvu,
než přijdou k tobě, klepou na mé dveře.
A toho všeho bych se teď měl vzdát
a rozum zaměnit za holý nerozum?
To by se přičilo zdravému úsudku,
k tomu mě v Thébách nikdo nepřinutí.
Když nechceš věřit, sám se vyprav do Delf,
tam ti to řeknou, nezkreslil jsem nic,
můžeš mě popravit, když usvědčíš mne,
že jsem se spojil s věštcem proti tobě.
Není však správné slepě podezírat,
najdi si důkazy a potom teprv sud'.
Kdo svévolně se zbaví přítele,
sám sobě podkopává půdu pod nohama.
Však na to jednou přijdeš, jenom čas
pravého přítele ti může prověřit,
špatného poznáš za jediný den.

Náčelník chóru Kreon má pravdu. Rychlý soud je vratký,
kdo střílí zbrkle, snadno mine cíl.

Oidipus Když někdo v skrytu připravuje spiknutí,
nemohu otálet a musím rychle jednat,
protože kdybych čekal, provede svůj plán
a zaskočí mě. Potom ztratím všechno.

Kreon Oč usiluješ? Chceš mě vyhnat z Théb?

Oidipus Ó ne, chci tvoji smrt a ne jen vyhnanství.

Kreon Napřed mi, králi, dokaž moji vinu.

Oidipus Tak ty se nepřiznáš a nepřestaneš lhát?

Kreon Přišel jsi o rozum?

Oidipus Pro sebe ho mám dost.

Kreon Pro sebe možná, co však pro druhé.
Jsi vladař.

Oidipus A ty padouch!

Kreon Co když ne?
Třeba mi křivdiš.

Oidipus První ctnost je věrnost.

Kreon I špatným vládcům?

Oidipus Město, ó mé město!

Kreon To město je i moje, králi Oidipe!

Náčelník chóru Přestaňte, vládci, z paláce sem kráčí
královna Jokasta a přišla v pravý čas.
Před její tvář vyřešte svůj spor.

Jokasta Oč se tu přete, k čemu je ta hádka,
stydte se oba, Théby hubí mor
a vy jste v sobě jak dva kohouti.
Nemáte rozum, doba je teď zlá,
teď není čas na pošetilé spory.

Kreon Tvůj manžel, sestro, vladař Oidipus,
mě chce dát vyhnat z města nebo popravit,
ačkoliv nevím, že bych byl čím vinen.

Oidipus Je to tak, Jokasto. Sám jsem ho přistihl,
jak usiluje tajně o můj život.

Kreon Ať zajdu v prokletí, ať opustí mě bozi,
jestli v tom nařčení je pouhé zrnko pravdy.

Jokasta Při bozích, věř mu přece, Oidipe,
vždyť přísahal, a měj proboha ohled
na mne a všechny, co nám naslouchají.

Náčelník chóru Dobře si, králi, všechno rozmysli,
pečlivě uvaž všechna pro a proti.

Oidipus Takže já podle vás mám ustoupit?

Náčelník Kreon si nikdy nepočínal zpozdile,

chóru vždyť přísahal a na to nezapomeň.

Oidipus Víš, o co žádáš?

**Náčelník
chóru** Ano.

Oidipus Tedy mluv.

**Náčelník
chóru** Přítele, který zaručil se přísahou,
nemůžeš zavrhnout pro pouhé podezření.

Oidipus Pak žádáš moji smrt a moje vyhnanství.

**Náčelník
chóru** Ne, nemyslel jsem na nic podobného,
trápí mne ale osud této země
a nevím, k jakému až dospějeme konci,
když k starému zlu přidruží se nové.

Oidipus Tak ať si jde, když tolik naléháš,
mé prokletí ho bude provázet
a budu nenávidět každý jeho krok.

Kreon Ustoupils v zlosti. Až tě přejde hněv,
bude ti bídně. Povahy jak ty
nakonec ubližují nejvíc samy sobě.

Oidipus Seber se a běž!

Kreon Půjdu, Oidipe.
Řekl jsi, že jsem lhář, však tady ti mě ctí,
jednou se budeš za tu křivdu stydět.

Jokasta Chci vědět, co je tolik rozhněvalo.

**Náčelník
chóru** Nic víc než domněnka a k tomu neurčitá,
ale i nepravdivé obvinění bolí.

Jokasta Oba to zavinili?

**Náčelník
chóru** Oba.

Jokasta O co vlastně šlo?

**Náčelník
chóru** Už toho nechme, dost už bylo slov,
mysleme na Théby, na utýranou zem.

Oidipus Hle, kam tě zavedla ta tvoje nestrannost!
Srdce ti vychladlo a zrazuješ mou věc.

- Náčelník chóru** Vždycky jsem s tebou mluvil otevřeně,
i teď tak činím, byl bych nevděčný,
kdybich tě zapíral, vždyť právě tys
dokázal vyvést ze zmatků náš stát
v době, kdy rdousila nás neúprosná Sfinga.
Věřím, že vyvedeš nás z bídy také dnes.
- Jokasta** Řekni mi, Oidipe, ach, pověz při bozích,
co v tobě vyvolalo tak veliký hněv?
- Oidipus** Ty jsi mi ze všech nejbližší, tak slyš:
Kreon je zrádce, chce se zmocnit vlády.
- Jokasta** A myslíš, že ho podezíráš právem?
- Oidipus** Rozšířil o mně, že jsem zabil Laia.
Jokasta Může to dokázat? A kdo jsou jeho svědci?
- Oidipus** Nastrčil toho úskočného slepce
a teď se tváří, že o ničem neví.
- Jokasta** Přestaň se trápit, králi Oidipe.
Poznat, co přinese nám budoucnost,
to nedokáže nikdo smrtelný.
Podám ti jasný, jednoduchý důkaz:
K Laiovi doneslo se kdysi proroctví,
že usmrtí ho jeho vlastní syn.
A přesto Laia, jak jsi přece slyšel,
zabili na trojcestí cizí lupiči.
Když naše dítě přišlo tenkrát na svět,
přikázal Laios probodnout mu kotníky,
protáhnout naskrz řemínek a spoutané
děťátko pohodil pak Laiův sluha v horách.
Nedošlo k tomu, aby syn byl vrahem
vlastního otce, Laios zbytečně se bál,
věštba se nesplnila, vše dopadlo jinak.
Proto se uklidni, co chtějí bozi zjevit,
oznámí lidem sami, bez věštců.
- Oidipus** Tvá slova, Jokasto, mě naplnila hrůzou.
- Jokasta** Zase tě něco souží? O čem přemýšlíš?
- Oidipus** Snad jsem se nepřeslechl, opravdu jsi řekla,
že Laia zavraždili na trojcestí v polích?
- Jokasta** Tak jsme to slyšeli a tvrdí se to dodnes.
- Oidipus** A v kterých končinách k té vraždě vlastně došlo?

- Jokasta** Bylo to ve Fokidě, kde se setkávají
silnice z Daulidy se starou cestou z Delf.
- Oidipus** Kdy se to přihodilo? Jak je tomu dávno?
- Jokasta** Nedlouho před tím, než jsi přišel k nám
a stal se králem, přišla o tom zpráva.
- Oidipus** Ó nebesa, co se mnou zamýšlíte!
- Jokasta** Čeho se bojíš, co tě pořád trápí?
- Oidipus** Zatím se neptej, raději mi pověz,
jak starý byl král Laios a jak vypadal.
- Jokasta** Byl statný, i když mu už šedivěly vlasy,
a vlastně se ti velmi podobal.
- Oidipus** Ta hrůza! Zdá se, aniž jsem co tušil,
že jsem tou hroznou klatbou postihl sám sebe.
- Jokasta** Co tím chceš říci? Já ti nerozumím.
- Oidipus** Bojím se, že ten slepec přece jenom viděl.
Ještě mi něco vysvětlí a potom -
- Jokasta** Lekáš mě. Ptej se, řeknu vše, co vím.
- Oidipus** Měl Laios s sebou ozbrojený průvod,
nebo byl sám a cestoval jen tak?
- Jokasta** Bylo jich celkem pět i s hlasatelem,
měli jen jeden vůz a na něm seděl král.
- Oidipus** Pak je vše jasné! Kdo přinesl zprávu
o vraždě do Théb, snad si vzpomeneš?
- Jokasta** Sluha, jenž jediný se spasil útekem.
- Oidipus** Je někde blízko, třeba v paláci?
- Jokasta** Už není. Když se vrátil a když uviděl,
že po Laiově smrti vládneš ty,
tu vzal mě za ruce a úpěnlivě prosil,
abych ho propustila mezi pastýře,
chtěl k stádům na venkov, co nejdál od města.
Já jsem mu vyhověla, zasloužil si víc
za svoji věrnost, třeba byl jen otrok.
- Oidipus** Pošlete pro něj, musím s ním hned mluvit.

Jokasta Jistě ho najdou, ale co mu chceš?

Oidipus Mám strach, že jsem až příliš jasně řekl, proč ho sem zvu a proč ho potřebuji.

Jokasta Vždyť přijde, ale snad i já si zasloužím, abys mi řekl, co tě zlého tíží.

Oidipus Dozvíš se všechno, komu jinému bych se měl svěřit, Jokasto, než tobě. Víš, že jsem synem korintského krále Polyba a moje matka byla dórská Meropé. V Korintě si mě všichni vážili, až jednou udála se zvláštní příhoda. Bylo to na hostině, jeden z pijáků udělal narážku, že nejsem králův syn. Ovládl jsem se, i když jenom stěží, a vyčkala rána. Druhý den jsem šel za svými rodiči a chtěl jsem slyšet pravdu. Rozhněvala je hloupá pomluva a třeba jsem měl radost z jejich rozhořčení, cosi mě hnětlo dál a pochyby hluboko zaryly se do srdce. Nesvěřil jsem se matce ani otci a tajně odešel jsem do Delf. Apollón mlčením přešel moje otázky, zato mi zjevil věci budoucí a strašný osud, který na mě čeká: že s vlastní matkou budu souložit, přivedu na svět zruďné pokolení a muže, jenž mě kdysi zplodil, zavraždím. Všechno jsem vyslechl a zeptal jsem se hvězd, kde leží vlast. A pak jsem prchal směrem docela jiným, abych nespatriil, jak se má sudba plní. Na svém útěku jsem v polích přišel právě na to místo, kde, jak říkáš, smrt si našla krále. Když jsem se přiblížil k onomu rozcestí, spatřil jsem zbrojnoše a za ním hned jel vůz tažený koňmi. Na voze stál muž, jak jsi ho vylíčila. On a jeho vozka hrubě a násilím mě zaháněli z cesty. Srazil jsem vozataje, stařec, když to viděl, vyčkala, až půjdu těsně kolem vozu a zasáhl mě těžkým bičem do hlavy. Musel tu ránu zaplatit i s úroky. Udeřil jsem ho holí; převrátil se naznak a spadl z vozu, pobil jsem je všechny. Jestli ten muž měl něco společného s Laiem, kdo je dnes na tom bíději než já?

Vždyť nikdo z Thébanů, ba ani cizinec
teď nesmí poskytnout mi střechu nad hlavou,
promluvit na mne, ztratit se mnou slovo.
Tu klatbu nad sebou jsem vynesl já sám,
to moje ruce poskvily krví
manželské lože muže, kterého jsem zabil.
Jsem hnusný, nečistý a musím odtud uprchnout,
nesmím však uchýlit se ke svým rodičům,
nesmím se vrátit domů, abych nenaplnil
to hrozné proroctví a neprolil krev otce
a nevezal si svou matku za ženu.
A nezmýlí se, kdo dnes o mně řekne,
že rozumem mou bídu nelze pochopit.
Proč, bohové, jsem dávno neodešel
ze světa živých, bylo by snad líp,
kdybych byl mrtev, nemusel se dožít
tak strašného a potupného dne.

Náčelník chóru To, co jsi řekl, bylo vskutku hrozné,
proč ale zoufat, dokud nevyslechněš svědka.

Oidipus Ten pastýř je teď poslední má naděje,
nezbývá mi než počkat, až ho přivedou.

Jokasta A co si, králi, od pasáka slibuješ?

Oidipus Vždyť je to prosté, jestli potvrdí tvá slova,
pak budu očištěn a podezření padne.

Jokasta A co tě to z mé řeči tolik zaujalo?

Oidipus Pravilas, Jokasto, že mluvil o lupičích,
lupiči zabili prý krále. Bude-li
dál na tom trvat, potom nejsem vrahem.
Jestli však byl to osamělý poutník,
je všechno jasné, pak jsem vraždil já.

Jokasta Dobře si vzpomínám, že mluvil o lupičích,
a nemůže to nyní odvolat.
I kdyby nám teď tvrdil něco jiného,
nemělo by to význam, věštba zjevila,
že krále Laia zavraždí můj syn.
Ten ale, ubožák, ho zabít nemohl,
zahynul v horách jako malé děcko.
Nevěřím věštbám. Mýlili se oba,
Apollón před lety a Teiresias dnes.

Oidipus Zní to tak pěkně, přesto ale pošli
někoho pro pastýře, udělej to hned.

Jokasta Učiním všechno, co ti bude milé.

Chór Neměl by nikdo mluvit tak směle,
rouhat se řádu a vysmívat věštbám,
na lehkou váhu brát úraderk boží.
Jestli se proroctví ukážou lživá,
nikdo víc nepůjde tázat se do Delf
a lidé přestanou věřiti v bohy.
Co potom bude, co stane se s námi
na této zemi, kdo zjeví nám pravdu?

Tak rád bych slovy i zbožnými činy
plnil, co káže nám nebeský řád,
a přece se ve mně cos lidského přičí,
uvěřit bráním se na slepý osud,
bezcitný a plný nezvratných náhod.
Ať ten, kdo chodí si chodníky pýchy,
ať ten je potrestán za svoji zpupnost,
co ale smrtelník, jenž zoufale hledá,
proč ten má zahynout, propadnout zkáze?

A v tom je velikost, děsivá krása
příběhu, který je starý jak lidstvo,
ve kterém člověk, jenž poznat chce pravdu,
chvěje se úzkostí, napjatý luk,
tak volá z hrůzy své:
Ó bozi,
lékaři útrap mých, kde je mé vykoupení?

Jokasta Nechte mě projít. Napadlo mne přinést
za oběť zde to kvítí, zapálit
kadidlo bohům, snad nás vyslyší.
Oidipus hořem pozbyl všechnu soudnost
a z minulého nedokáže zvážít
to, co je přítomné a co nás bolí dnes.
Marně mu domlouvám, a proto, nesmrtelní,
k vám utíkám se, prosím o pomoc.
Zbavte nás strachu, stůjte při nás v nouzi,
chvějem se hrůzou jak za bouře plavci,
když kormidelník pouští kormidlo.

Korint'an Kde tady bydlí vládce Oidipus,
jsem cizinec a nevyznám se v Thébách.

**Náčelník
chóru** V tom domě tady a zde tato žena
je matka jeho dětí, Jokasta.

Korint'an Bud' šťastná mezi šťastnými, ó paní,
a s tebou tvoje požehnané potomstvo.

Jokasta I ty bud' šťasten, zasloužíš si to
za dobrá slova; teď nám ale prozrad',
kdo vlastně jsi a co tě přivádí.

Korint'an Přináším dobrou zvěst pro tvého manžela.

Jokasta To slyším ráda. Kdo tě posílá?

Korint'an Přicházím z Korintu a nesu poselství,
v kterém se mísí se zármutkem radost.

Jokasta To obé navzájem se přece vylučuje.

Korint'an Korintský lid se, paní, rozhodl
provolat Oidipa za krále naší země.

Jokasta V Korintu přece vládne Polybos.

Korint'an Ten dokraloval, mrtvý leží v hrobě.

Jokasta Oidipův otec zemřel? Nelžeš, Korint'ane?

Korint'an Jestli jsem lhal, ať ležím v hrobě sám.

Jokasta Hned zavolejte krále Oidipa!
Bohové, nač jsou všechny vaše věštby,
kdo vám teď bude věřit? Kdysi Oidipus
uprchl z domu, aby nezabil
vlastního otce a teď Polybos
na lůžku zemřel přirozenou smrtí.

Oidipus Proč jsi mě dala, ženo, zavolat?

Jokasta Vyslechni toho muže zde a posud',
mají-li věštby vůbec jakou cenu!

Oidipus Kdo je ten člověk a co po nás chce?

Jokasta Je z Korintu a přišel s poselstvím,
že vládce Polybos, tvůj otec, zemřel.

Oidipus Co říkáš? Je to pravda, muži z Korintu?

Korint'an Mohu jen opakovat to, co jsem už řekl.
Tvůj otec rozloučil se navždy s životem.

Oidipus Někdo ho zabil? Nebo po nemoci?

Korint'an Starému stromu stačí závan větru.

Oidipus Nakonec zdolala ho tedy choroba?

Korint'an A také čas a vše, co s sebou nese stáří.

Oidipus Ach, jakou cenu potom mají věštby!
Je zcela lhostejné, co křičí hejna ptáků
pro sebe na nebi, vždyť podle nich
já jsem měl zabít krále Polyba.
Otcovo tělo odpočívá v hrobě
a já jsem při tom ani prstem nehnul.
Ta věštba by snad měla jaký smysl,
kdyby ho zahubily stesk a touha po mně.
Nikoliv. Polybova duše bloudí podsvětím
a za své vzaly všechny staré věštby.

Jokasta Co jsem ti pořád opakovala?

Oidipus Ach, ano, ale strach mi přece jenom nedá.

Jokasta Nemysli na to, na vše zapomeň.

Oidipus A proroctví o krvesmilstvu s matkou?

Jokasta Proč by ses bál, když pouhá náhoda
určuje naše osudy a budoucnost
zůstane smrtelníkům navždy utajena.
Nejlepší ze všeho je žít ze dne na den.
Pokud jde o tvou matku, Oidipe,
už mnoho synů s matkou obcovalo ve snu.
Kdo příliš nehlobá a zbytečně se neptá,
ten žije snáz a bez zbytečných obav.

Oidipus Co říkáš, mohlo by mne možná uklidnit,
až matka rozloučí se s životem.
Pokud je naživu, mám pořád proč se bát.

Jokasta Po smrti otcově už nemusíš mít strach.

Oidipus Z mrtvých strach nemám, mne spíš děsí živí.

Korint'an Kdo z živých, králi, nahání ti hrůzu?

Oidipus Meropa, Polybova žena, moje matka.

Korint'an A proč máš, králi, z vlastní matky strach?

Oidipus Bůh zatížil můj život strašným proroctvím.

Korint'an Můžeš mi sdělit obsah oné věštby?

Oidipus To mohu. V Delfách zvěstoval bůh Apollón,

že dopustím se krvesmilstva s matkou
a vlastní rukou prolíji krev otce.
Proto jsem tenkrát prchl z Korintu
a odešel jsem do Théb. Na rodiče
vzpomínám jenom zdálky, s bolestí.

Korint'an Takže tě, pane, vyhnal z vlasti strach?

Oidipus Nechtěl jsem dopustit se otcovraždy.

Korint'an Což jsem tě nezbavil tvé úzkosti,
když jsem ti pověděl o Polybově smrti?

Oidipus To ano a také se ti za to odměním.

Korint'an A nezapomeň, že jsem přišel proto,
abych se vrátil do Korintu s tebou.

Oidipus To nemohu, to nejde, Korint'ane.

Korint'an Oidipe, chlapče, víš vůbec, co děláš?

Oidipus Tak mi to řekni, když tak všechno víš!

Korint'an Kvůli svým rodičům se vzdáváš domova?

Oidipus A co když Apollón se nemylí?

Korint'an Nechceš se na rodičích provinit?

Oidipus Uhodls, ano, mne ta věštba pořád děsí.

Korint'an A víš, že obáváš se zbytečně?
Nikdy jsi nebyl z Polybova rodu.

Oidipus Kdo mně dal život, když ne Polybos.

Korint'an To bych spíš mohl tvrdit, že jsem to byl já.

Oidipus Byl to můj otec. Ty jsi cizí člověk.

Korint'an Přesto ti život nedal žádný z nás i oba.

Oidipus Proč potom vladař nazýval mne synem?

Korint'an Přinesl jsem tě kdysi Polybovi darem.

Oidipus Král si mě zamiloval, třeba jsem byl cizí?

Korint'an Byl bezdětný a toužil po synovi.

Oidipus Pocházím z tvého kmene, nebo jsi mne koupil?

Korint'an Nalezl jsem tě v roklích Kithairónu.

Oidipus A jak ses dostal do těch pustých končin?

Korint'an Na horských loukách jsem dohlížel na stáda a při tom jsem tě, ubožátko, našel.

Oidipus Proč ubožátko, byl jsem na tom zle?

Korint'an Pohlédni, králi, na své kotníky.

Oidipus Pročpak mi připomínáš moje znetvoření?

Korint'an To já jsem rozvázal tvé probodené nohy.

Oidipus Tak tuhle vadu mám už od kolébky?

Korint'an A od ní, pane, pochází tvé jméno.
Oidipus, chlapec s oteklými kotníky.

Oidipus Kdo mne tak nazval? Matka nebo otec?

Korint'an Muž, který mi tě dal, to asi věděl.

Oidipus Ty jsi mě dostal, nenašels mě sám?

Korint'an Dal mi tě v horách jeden cizí člověk.

Oidipus Kdo byl ten člověk, co víš o něm blíž?

Korint'an Víím, že byl sluha Laiův - a nic víc.

Oidipus Toho, co vládl v Thébách?

Korint'an Pásl jeho ovce.

Oidipus Žije ten člověk? Kde ho naleznou?

Korint'an Já nejsem Théban, jakpak to mám vědět.

Oidipus Není tu někdo, kdo ho někdy potkal,
kdo by mi řekl, kde bych ho měl hledat?
Vše by se potom rázem vysvětlilo.

**Náčelník
chóru** To asi nikdo jiný nebude,
než svědek vraždy, kterého tak sháníš.
Snad by ti více řekla Jokasta.

Oidipus Jokasto, poslyš, není to ten pastýř?
Doufám, že už ho brzy přivedou.

- Jokasta** Neptej se, nedej na ty řeči,
na všechno, co se tady řeklo, zapomeň.
- Oidipus** Konečně mohu přijít věcem na kloub
a dozvědět se pravdu o svém původu!
- Jokasta** Ach, zanech toho, přestaň, Oidipe,
sice se zahubíš. Vždyť stačí moje bída.
- Oidipus** Neboj se, nebude to tvoje hanba, Jokasto,
třeba se ukáže, že kdysi jsem byl otrok.
- Jokasta** Prosím tě snažně, zanech pátrání!
- Oidipus** To nejde, musím dopátrat se pravdy.
- Jokasta** Radím ti dobře, chci jen tvoje dobro.
- Oidipus** Takové dobro nechci, mám už dost tvých rad!
- Jokasta** Nechtěj se, nešťastníku, dozvědět, kdo jsi.
- Oidipus** Kdy přivedou už toho pasáka?
Nedbejte na tu ženu, shlíží se v svém rodu.
- Jokasta** Jsi synem té nejubožejší matky, jakou zrodil svět.
- Náčelník
chóru** Proč tvoje žena prchá odtud v žalu?
Proč nedořekla? Proč ta zámka?
Něco ji děsí. Jaké zlo nás čeká?
- Oidipus** Ať stane se co má, já musím ale poznat
svůj pravý původ - třeba by byl nízký,
je jako každá žena: pyšná,
styděla by se za můj nízký rod,
však i kdybych byl synem náhody,
neztrácím proto svoji lidskou čest
a pořád věřím, že jsem zrodil se
pod šťastnou hvězdou a můj bratr čas,
jenž mívá nás a přesto s námi je,
mne napřed ponížil a potom zvedl z prachu.
Ať poznám nebo nepoznám svůj původ,
jsem ten, kdo jsem a nemohu být nikdo jiný.

Chór I když se vyhýbám věštábám,
spoléhám na holý rozum,
přece jsem uhádl, pochopil teď
že zítra, až vyjde úplný měsíc,
na horách budou tančit
a slavit Kithairón za to,
že chránil Oidipa, bezmocné dítě
a byl mu otcem i pečlivou matkou.

Kdo jen tě, Oidipe, přivedl na svět,
byla to neznámá víla,
se kterou ulehl do hebké trávy
mladý a rozkošný bůh?
Nebo to byl bůžek vína,
který tam v jeskyních stinných
objímá veselé nymfy?

Zítra, až úplný měsíc
na nebi vyjde,
bude se tančit a slavit,
Oidipa přivítá znovu
Kithairón, jeho hora.

Oidipus Je to ten pastýř, na kterého čekám?
S tím mužem jsem se nikdy nesetkal,
ty jsi mu věkem nejbliž, ty bys ho měl znát.

**Náčelník
chóru** Je to on, ano, poznal jsem ho hned,
býval dřív pastýřem u nebožtíka krále,
oddaný mu byl jako málokdo.

Oidipus A ty, co přišel jsi k nám z Korintu,
mínil jsi tady toho?

Korint'an Ano, je to on.

Oidipus Pohleď mi, starý, do očí a odpověz
po pravdě na otázku: bývals Laiův sluha?

Pastýř Narodil jsem se v jeho čeledníku.

Oidipus A cos měl na starosti, jakou jsi měl práci?

Pastýř Sloužil jsem u něho, teď pasu v horách stáda.

Oidipus Kde nejčastěji?

Pastýř V roklich Kithairónu.

Oidipus A potkal jsi tam někdy tady toho muže?

Pastýř Co s ním má být, kterého muže míníš?

Oidipus Před tebou stojí. Viděl jsi ho někdy?

Pastýř Mám špatnou paměť, nevzpomínám si.

Korint'an Já si však, králi, dobře pamatuji,
že jsme se v těch horách spolu viděli.
Pásl tam svoje stáda, vždycky od jara
až do podzimu po celé tři roky.
Bylo to tak, jak říkám, nebo nebylo?

Pastýř Možná máš pravdu, ale je to dávno.

Korint'an A teď dej pozor: dals mi nemluvně,
abych je doma vychoval jak svoje?

Pastýř Co vlastně chceš, proč na mne dotíráš?

Korint'an To nemluvněátko stojí před tebou.

Pastýř Aby ti jazyk uschl! Mlč, proboha, mlč!

Oidipus Jenom ho neokřikuj, sám bys zasloužil
citelné pokárání za ty vytáčky.

Pastýř Dopustil jsem se, pane, něčeho?

Oidipus Zapíráš, že jsi mu to děcko dal?

Pastýř Nic neví, pane, mluví do větru.

Oidipus Po dobrém odmítáš, tak budeš mluvit po zlém.

Pastýř Chceš mě dát mučit? Jsem už starý člověk.

Oidipus Svažte mu někdo ruce za zády!

Pastýř Já ubohý! A proč? Co po mně pořád chcete?

Oidipus Dals mu to dítě? A chci slyšet pravdu!

Pastýř Ano, a měl jsem tenkrát raděj zahynout.

Oidipus Dočkáš se toho, jestli budeš lhát.

Pastýř A když lhát nebudu, pak zahubí mě pravda.

Oidipus Nesnaž se marně protahovat výslech!

Pastýř Už jsem ti přece řekl, že jsem mu je dal.

Oidipus Kdes k němu přišel, bylo dítě tvoje?

Pastýř Nebylo, dostal jsem je od jednoho muže.

Oidipus A byl to Théban? V kterém domě bydlel?

Pastýř Při bozích, pane, dál se nevyptávej!

Oidipus Musím se ptát a odpovídej nebo - !

Pastýř Bylo to dítě z domu Laiova.

Oidipus Potomek otroka anebo krále Laia?

Pastýř Nechtěj znát všechno, pravda bývá hrozná.

Oidipus Já se ji ale musím dozvědět.

Pastýř Říkali o něm, že je králův syn.
Běž za Jokastou, ta ti řekne víc.

Oidipus Ona ti dala dítě?

Pastýř Ano, královna.

Oidipus Proč ti je dala?

Pastýř Měl jsem děcko zabít.

Oidipus To není možné.

Pastýř Bála se té věštby.

Oidipus Jaké?

Pastýř Že dítě zahubí své rodiče.

Oidipus A proč jsi je dal tady tomu, pověz!

Pastýř Bylo mi děcka líto, doufal jsem,
že si je vezme s sebou do Korintu.
Ujal se dítěte a v tom je celá bída.
Jestli jsi vskutku ten, za koho tě má,
čeká tě strašný osud, Oidipe.

Oidipus Tak jsem se vrátil tam, kde se mne právem báli,

přišel jsem domů, abych zabíjel,
miloval v hříchu, v hříchu plodil děti,
a tebe, jasné slunce, vidím naposled.

Chór Před tváří smrti jsme nicotné nic
a kdo se domnívá, že došel štěstí,
nese si životem jen pouhé zdání.

Když se tak na tebe dívám
a vážím, Oidipe, tvůj těžký osud,

nemohu o nikom žijícím říci:
Ten člověk je opravdu šťastný.

Vydal ses na cestu a došel jsi cíle,
bohové přáli ti na každém kroku,
postavils hráz proti smrti,
byl jsi jak hradba, byl jsi jako věž,
když Thébanům hrozila zkáza,
vyrval jsi smrtící hádanku Sfinze,
proto tě zvolili králem,
stanul jsi vysoko nad všemi lidmi.

Oidipe, ubohý, nešťastný Oidipe,
kde je dnes krásné tvé štěstí,
osud je převrátil narub,
aby ti ukázal veškerou bídu.
Jak mohls v otcových stopách
proniknout, Oidipe, tam,
kam nesmí nikdo bez trestu vniknout?

Soudu se nevyhne nikdo,
čas skrýval dlouho tvůj čin,
dnes ale strašlivě pykáš a já,
já smutný nad tebou pláču,
Oidipe, nešťastný synáčku Laiův.

Musím však po pravdě říci,
že poté, co božskému právu
stalo se zadost, my všichni
oddechli jsme si a Théby
procitly ze zlého snu.

Sloužící Vy, kteří jste se narodili v Thébách
a zůstali jste věmi Labdakovu rodu,
veliký smutek na vás dolehne,
až dozvíte se, co se přihodilo.
Nejtěžší ze všech zel je odedávna to,

kterým se lidé navštěvují sami
a všechna jezera a řeky na světě
nemají tolik vody, aby postačila
očistit dům tak hrůzně poskvrněný.

Náčelník Co se nám zatím k sluchu doneslo,
chóru i tak je strašné. Ty chceš něco přidat?
Sloužící Jokasta není, Jokasta je mrtva.

Náčelník Nešťastná žena! A jak zemřela?
chóru

Sloužící Sama si vzala život, vám se poštěstilo
u toho nebýt, my však viděli
zblízka tu hrůzu - Jokastinu smrt.
Když rozrušena vběhla do vnitřního dvora,
rvala si nehty tváře jako šílená
a utíkala rovnou do ložnice.
Tam rychle přirazila dveře za sebou
a volá dávno zabitého Laia
a vzpomíná na jeho dávná objetí.
Naříká nad lůžkem, na kterém Laios zasil
do Jokastina klína sémě vlastní smrti,
na kterém laskala se s Oidipem
a rodila mu krvesmilné děti.
Jak si pak vzala život, nikdo neviděl,
protože náhle vběhl Oidipus,
chce, aby podali mu oštěp nebo meč
a s řevem jako smyslů zbavený,
hledá svou ženu, běda, spíše matku
o dvojím lůně, svou i vlastních dětí.
Nějaký démon, my jsme mlčeli,
našeptá zuřícímu, kde je Jokasta,
a jako by jej hnala cizí síla,
se strašným výkřikem se vrhne proti dveřím,
vyvrátí těžká křídla z veřejí
a jako šílený se vrhne do komnaty.
A tam jsme uviděli viset Jokastu
se smyčkou zadrhnutou pevně kolem hrdla.
Oidipus vykřikl a přetl mečem provaz
a složil mrtvé tělo na zem ložnice.
Co pak se stalo, bylo strašlivé.
Vytrhl z Jokastiných vlasů jehlice
a vrazil si ty zlaté šperky do očí.
"Ať moje oči zvykají si na tmou,
nechci se dívat," křičel, "na své utrpení
a na to, co jsem spáchal na světě."
Tak naříkal a znova, stále znova
vrážel si ostré jehly do očí,
až vytekly mu z důlků zřítelnice
a po tvářích mu tekla černá krev,

ne po kapičkách, ale jako přival.
Tak neštěstí je zahltilo oba.

**Náčelník
chóru** Ubohý Oidipus! A už se utišil?

Sloužící Chce Théby opustit a podrobit se klatbě,
kterou sám vynesl, je ale bezmocný
jak malé dítě, někoho potřebuje,
kdo by mu ukazoval cestu v temnotách.
Křičí a volá, aby mu otevřeli bránu
a ukázali lidu otcovraha,
jenž s vlastní matkou - ne, nemohu dál!

**Náčelník
chóru** Jak úděsný je pohled na tvé neštěstí,
jaké to šílenství tě posedlo
a který démon, Oidipe, tě strhl
až na dno propasti, kde všechno lidské končí!
Ach, ubožáku, chtěl bych se tě zeptat
na tolik věcí, prozkoumat a zvážit
tvou nevinu i vinu, avšak bojím se,
třesu se hrůzou, nenalézám slov.

Oidipus Ohó, ohó,
kam zavedla mne nešťastného slepota,
ke komu dolehne mé skučení a kam,
do jaké prázdnoty jste uvrhli mne, bozil!

**Náčelník
chóru** Do hrůzy bez tváře, do ticha bez ozvěny.

Oidipus Ó, jak mne zmarnila noc,
zazdila moje oči,
nikdo ji nemůže zbořit,
nikdy se nevrátí den.

**Náčelník
chóru** Ubohý králi, zlo stíhalo zlo,
na tebe zbylo strašné utrpení

Oidipus Ty aspoň nebojíš se se mnou promluvit
a cítíš se mnou, poznávám tvůj hlas
a děkuji ti, dobrý člověče,
že si mě neošklivíš. I když moje tma
svět zakrývá mi, já tvůj soucit slyším.

**Náčelník
chóru** Kde jsi vzal odvahu a kdo ti dal tu sílu,
abys to dokázal a oslepil sám sebe?

Oidipus Bohové přísní, neúprosní bozi
tak naplnili míru útrap mých,
že jsem si oči probodl.
Vždyť k čemu by mi ubohému byly?
Na tom světě nezbývá už nic,
nač bych se mohl bez bolesti dívat.
Ved'te mě, přátelé, odtud,
vzdalete mne z města jak nemoc,
jsem proklet nejtěžší klatbou,
odporný lidem i bohům,
jak nikdo na této zemi.

**Náčelník
chóru** Jestlis vše pochopil a nic si nezakrýváš,
potom jsi dvakrát bědný, králi Oidipe.

Oidipus Ať proklet je, kdo tenkrát na horské pastvě
odňal mne smrti a rozvázal pouta,
ošetřil zraněné nohy a vrátil mi život.
Měl jsem tam raději zemřít,
svým drahým i sobě bych ušetřil žal.
Otcovrah předal matce své símě,
on, který sám vyšel z jejího lůna.
Jestli je na světě nějaké zlo
větší než veškerá jiná,
potkalo mne a já jsem je poznal.

**Náčelník
chóru** Nebylo dobré, co jsi udělal.

Oidipus Nač by mně byly oči! Kdybych sestoupil
teď do podsvětí, copak bych tam mohl
pokojně hledět na otce a matku?
Na zemi bych se mohl ještě těšit
pohledem na děti, ty za nic nemohou,
ale já nesmím, tak jak nesmím nikdy
zahlédnout vodu v studni, v sadě olivu.
Jak bych se mohl dívat druhým do tváře,
to bych už nedokázal, bylo by mi snáz,
kdybych i ohluchl, se zrakem ztratil sluch
a smysly zamkl na dva západy.
Musí to být tak úžasné a sladké
zbavit se pocitů a nevnímat už nic.
Ó Kithairóne, tichá moje horo,
proč ses mne ujal, proč si mne vzal smrti!
Ó Polybe, ó Korinte, mé město,
alespoň podle jména, ve tvých ulicích
jsem vyrůstal a se mnou rostlo zlo,
ukryté uvnitř jako v krásném plodu červ.
Ó křížovatko nad údolím v křoví,
úvoze o třech cestách, ty jsi pil
krev otcovu a jeho vozatajů,

kerou tam prolily mé zlořečené ruce.
A potom krvesmilstvo! Co je větší hnus?
Při bozích, zabijte mne, navždy zahladte,
zahrabte pod zem, já už nechci být.

Náčelník chóru Přichází Kreon, na něho se obrať,
on jediný dnes v Thébách po tvém pádu
má právo převzít vládu nad námi.

Oidipus Ach běda, Kreon! Co mu nyní řeknu,
co mohu očekávat od muže,
kterému jsem tak tvrdošijně křivdil?

Kreon Nevede mě sem výsměch, Oidipe,
a nechci připomínat staré křivdy.
Vy ale, když už ztratili jste stud,
bojte se aspoň bohů, nevystavujte
dennímu světlu obnaženou hrůzu.
Co nejrychleji odvedte ho dovnitř.
Jen pokrevní se smějí zblízka dívat
na strašné Oidipovo neštěstí.

Oidipus Jsi ke mně dobrý, Kreonte, z nás dvou
jsi lepší ty a proto bych tě rád
o něco poprosil, co bude i v tvůj prospěch.

Kreon Co po mně žádáš a co tolik chceš?

Oidipus Vyžeň mě z Théb a někam daleko,
kde zemru sám, daleko od lidí.

Kreon Musím se s bohy nejdřív poradit.

Oidipus Co řekli bozi, bylo zcela jasné:
jsem otcovrah a musím zahynout.

Kreon Tak zněla věštba, doba je však zlá
a bude obezřetné dotázat se znovu.
Doufám, že tentokrát už bohům uvěříš.

Oidipus Odejdu do hor, tam, odkud jsem přišel,
vrátím se zpátky na svůj Kithairón,
ta hora určena mi byla za hrob.
Jokastu pohřbi, byla to tvá sestra.
O syny nemusíš se starat, Kreonte,
vyrostou v muže, poradí si sami.
Mé dcerky ale, co si počnou dcery,
sedaly s námi u jednoho stolu,
rád jsem jim dával jíst ze svého talíře,
ty neopouštěj! Kdybych mohl teď
sevřít je do náruče, vyplakat se u nich
ze svého bolu! Slyš, ó Kreonte,

jsi šlechetný a snad se slituješ,
dej mi je přivést, moje hrdličky,
ať mohu se jich aspoň prsty dotýkat.
Někdo tu pláče. - Ty ses, Kreonte,
nakonec smiloval a splnil jsi mou prosbu.
Je tomu tak, smím věřit svému sluchu?

Kreon Rozkázal jsem je obě zavolat,
vím, Oidipe, jak hrozně po nich toužíš.

Oidipus Dík za laskavost, dobrý Kreonte,
necht' bozi chrání tě a jinak nežli mne.
Ach, děti moje, kde jste, pojdte blíž,
nebojte se, to bratr vztahuje
k vám ruce, které oslepily otce!
Děťátka moje, co vás očekává,
lidé vás budou urážet a tupit,
vyčítat otce, krvesmilnou matku.
Až jednou dospějete, kdo si vás pak všimne,
zemřete bez mužů a samy, bezdětné.
Ty, Kreonte, jsi jejich příbuzný,
starej se o ně, jsou z nich sirotci,
nemají nikoho než tebe.

Kreon Už přestaň naříkat a vrať se do domu.

Oidipus A proč mě nechceš poslat do vyhnanství?
Prosím tě o to!

Kreon Trestat smí jen bozi.

Oidipus Jsem bohům odporný.

Kreon Pak jistě vyplní tvou prosbu.

Oidipus Mohu ti věřit?

Kreon Pojď a děti nechej zde.

Oidipus Neber mi je!

Kreon Už zas chceš, Oidipe,
dosáhnout všeho? Přestaň přikazovat!
Už jednou jsi měl všechno, dnes jenom tma je tvá.

Náčelník Jsme vydluženi půjčil si nás čas
chóru komu nás jednou vrátí, nevíme
tak jako nikdo neví

kdo splatí úrok z našich životů

A nikdy není záhy ani přespříliš
zato však často pozdě Oidipus
chtěl poznat pravdu ano
po celý život o ni usilujem
nechtějme ji však mít
dokonce vlastnit jako sandály a dům

Nepatří nikomu a všichni oslepli
kterým se podařilo prohlédnout

Takový byl i případ Oidipův a bozi -
pokud o ně jde
nejen oni nám
i my máme co bohům odpouštět